

A MARKSISTIČKA MISAO C. FOLYÓIRAT 1979. ÉVI
1. SZÁMÁRÓL

A Marksistička misao című folyóirat a szocializmus és a szocialista öngazgatás elméleti kérdéseivel foglalkozik. A megjelent írások szerzői hazánk ismert társadalmi-politikai személyiségei és egyetemi tanárok.

Az 1/79. szám több témakört dolgoz fel. A tudomány fejlődésének és feladatainak kérdésével az öngazgatású társadalomban több cikk is foglalkozik a folyóiratban. Így a tudományok doktorai sokoldalúan világitják meg ezt a témakört.

Külön-külön foglalkoznak a tudomány társadalmi funkcióival, a tudomány szerepével az öngazgatású társadalomban, a tudomány társadalmi-gazdasági helyzetével, a tudomány és a politika viszonyával, valamint azok kölcsönös egymásrahatásával, a tudományos kutatómunka anyagi és káderföltételeivel.

Értékes fejtegetést olvashatunk dr. Mirko Mirković cikkében *A tudomány társadalmi funkciói, a felmerülő nehézségek és lehetőségek* címmel. Megállapítja, hogy a tudomány fejlődésének és helyzetének elemzése a legfontosabb társadalmi kérdések közé tartozik hazánkban. Így tudományos politikánk módszereit és célkitűzéseit állandóan mérlegelni, elemezni kell. Ebből ered a tudománynak a szocialista öngazgatási rendszer szubjektív erejévé való széles körű fölemelkedése. Az öngazgatású társult munka és a küldöttrendszer megalakítása megteremti a feltételeket e „hivatás” gyakorlati megvalósításához.

A cikk szerzője választ keres arra a kérdésre, hogy nálunk valójában mekkora lehetne és mekkora kellene hogy legyen a tudománynak mint szubjektív erőnek a hozzájárulása az öngazgatási szocialista társadalom fejlődéséhez. Megállapítja, hogy egy ilyen fiatal szocialista országban, mint hazánk számtalan feladat hárul a tudományra, éppen ezért rangsorolni kellene a feladatokat, majd a gazdaságilag és társadalmilag legfontosabbakat kellene előtérbe helyezni és megoldani. A szerző szerint a gyakorlatban ez sajnos nem éppen így van. Ugyanis nálunk a kutatómunkának nagy része a már megtörtént eseményekre vonatkozik, azokat dolgozza fel. Ugyanakkor rámutat arra a tényre is, hogy nem állíthatjuk

azt, hogy a tudomány „sorsa” önmagától függ, ugyanis az nagymértékben függ „felhasználásának” kultúrájától is.

Tovább elemezve a fogyatékoságokat és nehézségeket dr. Mirko Mirković megállapítja, hogy a társulás és a munka szabad cseréje a tudományt a társult munka alkotó részévé tette, s ezzel együtt a jelenségek egész sorát tárja elénk, melyeket ki kell vizsgálni, elemezni kell, és esetleg egyesek kibontakozását meg kell akadályozni. Sok esetben a tudománynak ezt a lehetőségét nem használják ki eléggé, hanem csak rövid lejáratú szolgáltatásokat várnak tőle.

Sokszorosán megállapított tény már — hangoztatja a szerző —, hogy a tudományos kutatómunka nem eléggé elterjedt a gazdaságban, s így nem kielégítő az együttműködés sem a gazdaság és tudomány között.

A szerző megállapítja, hogy a tudomány területén is szükség van társulásra, s hogy ez a társulás néha nehézségekkel is jár, mivel nem minden társulás indokolt és „gyógyhatású”. Ugyanis megtörténhet, hogy egyes befolyásos csoportok érdekei a társulást technokrata vágányra terelik. Ilyen esetben lelassul a kutatás menete, nem fejlődik ki a pozitív értelemben vett versenysiszelleme, és nem kerül sor az igazi értékek továbbfejlődésére a tudományban.

Mindezek a megoldásra váró feladatok azt bizonyítják, hogy egy teljesebb és kiegyensúlyozottabb tudományra van szükség — állapítja meg a szerző.

Dr. Milivoje Trklja cikkében *A tudomány társadalmi-gazdasági helyzetéről* ír.

Megállapítja, hogy a tudománynak — mint a társadalmi-gazdasági fejlődés mozgatóerejének — az érvényesüléséhez meghatározott társadalmi, gazdasági és eszmei-politikai föltételeket kell biztosítani. A szerző szerint ezek a föltételek a következők:

— a munkafolyamat viszonylag magasfokú műszaki-technológiai felszereltsége a gazdaságban,

— az anyagi lehetőségek, amelyek biztosítani tudják a megfelelő eszközöket a tudományos kutatómunka részére,

— a tudományos alkotás szabadsága,

— alkotóképes fiatal szakkáderek,

— a megnövekedett társadalmi tudat, amely elismeri a tudomány és a tudományos kutatómunka szükségességét,

— kifejlett jövedelmi viszonyok, amelyek lehetővé teszik, hogy a tudományos célokra befektetett eszközök újratermelési tényezőként jelentkezzenek,

— a tudomány összekapcsolódása és társulása a gazdasággal.

Az egyik legnagyobb, legösszetettebb és egyben legkevésbé kidolgozott probléma — a szerző szerint — a tudomány eszmei-politikai átalakulása, mely lehetővé tenné az önigazgatási alapon történő társulást, valamint a társult munka egységes rendszerébe és a szabad munkacserébe való bekapcsolódást. A szerző ezeket az úgynevezett gátló tényezőket nyolc csoportba sorolja és rámutat, hogy miben látja kerékkötő hatásukat, s egy-

ben megoldást is ajánl a kiküszöbölésükre. Ezek a tényezők a következők:

1. Azok a kérdések, amelyek meghatározzák az öngazgatói szervezetség, a munkamegosztás, társulás, racionális eszköz- és szakkáderkihasználás és munkaszervezés fokát.
2. Az együttműködés fokának meghatározása, valamint a munka és az eszközök társítása elsősorban a tudományos kutatómunka felhasználói között.
3. A tudományos kutatómunka keretének, összetételének és tartalmának meghatározása a felhasználók szükségleteinek megfelelően.
4. A közvetlen szabad munkacsere rendszerének kiépítése, és gyakorlati megvalósítása.
5. A szabad munkacsere öngazgatási úton való megszervezése és megvalósítása.
6. Megfelelő eszközök biztosítása a tudományos kutatómunka céljaira.
7. A tudomány elidegenítése a gazdaság és a társadalmi újratermelés viszonylatában.
8. A tudomány társadalmi-gazdasági helyzetének reformja.

Érdekes fejtegetéssel találkozunk *dr. Vladimir Milanović* cikkében is. Nehéz és összetett feladatra vállalkozik, ugyanis arra a kérdésre keresi a választ, vajon a tudományos kutatásokban a munka társításával vagy pedig klasszikus bérvizonyokkal állunk-e szemben.

A szerző már a cikk elején leszögezi, hogy függetlenül a társadalmisított koncepcióktól és munkaeredményektől a tudományos kutatómunkában a kutatók és a kutatóintézetek meg nem fizetett munkájának az eltulajdonítására kerül sor.

Megállapítja, hogy a tudományos kutatómunka egy olyan terület, ahol az új viszonyokkal szembeáll a maradi, elavult gyakorlat, ugyanis sokszor egymástól függetlenül dolgozik a kutatóintézet és az oktató-nevelő intézmény. A szerző szerint a munka társításáról csak akkor beszélhetnénk, ha a tudományos kutatómunka és az egyetemi előadás egymás létfeltételét képeznék. Teljes értékű kutatási eredményekről ugyanis csak akkor beszélhetünk, ha megfelelő szakemberek irányítják a kutatásokat és dolgozzák ki a feladatokat, vonják le a következtetéseket. Ugyanakkor az elméleti előadások csak akkor megalapozottak, ha a kutatómunkára alapulnak, s ha az egyes állítások mindig hiteles adatokkal, jelenségekkel bizonyíthatók. Példaként említi meg, hogy többéves klinikai gyakorlat és laboratóriumi munka nélkül nem lehet senki azonnal tudós vagy felfedező, aki jelentős eredményeket ad az orvostudomány számára. Ugyanez vonatkozik a társadalmi tudományokra is.

Társadalmunk gyors fejlődésének egyik következménye, hogy nincs lehetőség az alapos, részletes tudományos munkára, mivel az oktató-nevelői munkával és tudományos kutatással foglalkozó szakemberek — a különálló intézmények kereteiben — ritkán kapcsolják össze ezt a két-

fajta tevékenységet; ugyanis vagy csak az elmélet egyhangú „verklizését”, illetve száraz tolmácsolását végzik, vagy pedig a gyakorlatnak csupán részkérdéseit kutatgatják a pillanatnyi szükségleteknek és anyagi lehetőségeknek megfelelően. Az ilyen „eljárás” társadalmi következményei mélyrehatóak. Mivel az együttműködést? igen gyenge szálak kötik össze, hiányzik a közös sikerélmény a nagy felfedezések és eredmények megvalósítása, s így a szakemberek csak egyéni eredményeikkel és az elvégzett munkáért járó anyagiakkal törődnek. A szerző szavaival élve az ilyen helyzetben lévő kutatómunkások „eladják saját tudásukat”. Így valójában klasszikus bérviszonyra kerül sor, azzal a különbséggel, hogy szellemi munkájuk eladási föltételeit maguk határozzák meg.

A következő témakör forradalmi múltunkat eleveníti fel. Dr. Tihoimir Vlaškalić, Dragica Lazarević és Vicentije Đorđević a cikkükben Filip Filipović munkásságát méltatják. Bemutatják őt mint forradalmárt és marxistát, mint kiemelkedő pártmunkást és pártvezetőt.

Filip Filipović az imperializmus idejében kezdi forradalmi tevékenységét. Nagysága éppen abban van, hogy teljes egészében megérti a kort, amelyben él, és világosan látja az előtte álló forradalmi feladatokat — írja Tihoimir Vlaškalić. Filip Filipović emlékére írt cikkében bemutatja őt mint kiváló forradalmárt és elismert marxistát. Külön kihangsúlyozza Filip Filipović elméleti és gyakorlati forradalmi munkájában a nemzeti, agrár-, ifjúsági és pedagógiai kérdésekről vallott nézeteit, valamint a párt eszmei-politikai és szervezési nehézségeivel kapcsolatos feladatokat. Megállapítja, hogy a nagy forradalmár cikkei, broszúrai és könyvei a forradalmi eszmék forrásait képezik, s még ma is időszerűek.

A következő két cikk a legapróbb részletességgel mutatja be Filip Filipović önfeláldozó pártmunkáját és ideológiai nézeteit minden egyes társadalmi eseménnyel és megmozdulással kapcsolatosan az 1928-tól 1932-ig terjedő időszakban.

A folyóirat közli Todo Kurtović forradalmárral folytatott beszélgetést. Így megismerkedhetünk Kurtović elvtárs forradalmi munkájával, funkcióival, megjelentetett cikkeivel, tanulmányaival és könyveivel, világnézetével és az időszerű kérdésekkel kapcsolatos véleményeivel. Miloš Jeftić számtalan kérdést tesz fel Kurtović elvtársnak, egyebek között a következőket: Mi jellemzi egy forradalmár, harcos és politikus életét? Mi készítette arra, hogy harcoljon a szabadságért és szocializmusért? Mi jellemezte az ifjúság hangulatát és érdeklődését a második világháború előtt? Hogyan képzelték el a jövőt a második világháború idején? Melyek voltak az első pártfeladatok a szabad Jugoszláviában? A külföldi közvélemény hogyan vélekedik politikánkról? Milyen fejlődési fokot kell elérnie a társult munkának, hogy a társadalom hajtóerejévé váljon? Melyek a még megoldásra váró feladatok, amelyek majd biztosítják országunk boldog és békés jövőjét?

Az említett cikkeken kívül tanulmányokat, könyvbemutatókat olvashatunk a folyóiratban, s végül dr. Slobodan Jovanović könyvválogatását

találjuk az öngazgatású társadalom tudománya fejlődésének és problémáinak a témaköréből.

Az elmondottak alapján megállapíthatjuk, hogy a folyóirat a szám alaptémáján kívül sokoldalúan foglalkozik szocialista valóságunk jelenkori és fejlődésének korábbi időszakára történelmi, elméleti és gyakorlati kérdéseivel, ezért hasznos olvasmánya lehet minden dolgozó-öngazgatóknak ugyanúgy, mint az elmélet legkiemelkedőbb szakemberének.